

ZAMONAVIY AXLOQIY TARBIYANING YUTUQLARI VA KAMCHILIKLARI

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Filologiya fakulteti Xorijiy til va adabiyoti
1-kurs talabalari **Ravshanova Parizoda,
Muhiddinova Maftuna***

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy axloqiy tarbiyaning yutuqlari va kamchiliklari keng tahlil qilinadi. Hozirgi globallashuv va texnologik rivojlanish sharoitida axloqiy tarbiyaning yangi shakllari paydo bo'layotgan bo'lsa-da, an'anaviy qadriyatlarning zaiflashishi kabi muammolar ham mavjud. Axloqiy tarbiyaning zamonaviy yondashuvlari, ularning jamiyatga ta'siri hamda mavjud kamchiliklarni bartaraf etish yo'llari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Axloqiy tarbiya, zamonaviy ta'lim, an'anaviy qadriyatlar, globallashuv, texnologik taraqqiyot, individualizm, axloqiy yondashuvlar.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the achievements and shortcomings of modern moral education. Although new forms of moral education are emerging in the current conditions of globalization and technological development, there are also problems such as the weakening of traditional values. Modern approaches to moral education, their impact on society, and ways to eliminate existing shortcomings are discussed.

Keywords: Moral education, modern education, traditional values, globalization, technological progress, individualism, moral approaches.

Аннотация: В данной статье дан комплексный анализ достижений и недостатков современного нравственного воспитания. Хотя в современных условиях глобализации и технологического развития возникают новые формы нравственного воспитания, существуют и такие проблемы, как ослабление традиционных ценностей. Обсуждаются современные подходы к нравственному воспитанию, их влияние на общество и пути устранения имеющихся недостатков.

Ключевые слова: Нравственное воспитание, современное образование, традиционные ценности, глобализация, технологическое развитие, индивидуализм, моральные подходы

Kirish.

Axloqiy tarbiya insonning jamiyatga moslashishi va munosib shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Inson qadriyatlarni anglash, ularga rioya qilish orqali ijtimoiy muhitga moslashadi va jamiyat rivojiga hissa qo'shadi. Hozirgi

zamonaviy dunyoda texnologik rivojlanish, globallashuv va yangi ta'lim usullarining paydo bo'lishi axloqiy tarbiyaga yangicha ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, ushbu o'zgarishlar natijasida an'anaviy qadriyatlarning yo'qolishi, individualizmning kuchayishi va internet ta'sirining ortishi kabi muammolar ham yuzaga kelmoqda. Maqolada zamonaviy axloqiy tarbiyaning ijobiy va salbiy jihatlari, uning jamiyatga ta'siri va istiqbollari ko'rib chiqiladi.

Zamonaviy axloqiy tarbiyaning yutuqlari.

Zamonaviy ta'lim tizimidagi texnologik yutuqlar va innovatsion yondashuvlar axloqiy tarbiya jarayoniga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Ta'lim muassasalarida axloqiy tarbiyaning interaktiv usullardan foydalanib o'tilishi, onlayn darslar va raqamli resurslar yordamida yoshlarning axloqiy ongini shakllantirish yo'lga qo'yilmoqda. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalar yordamida inson huquqlari, bag'rikenglik, mehr-oqibat va ijtimoiy mas'uliyat kabi qadriyatlar targ'ib qilinmoqda. Yoshlarning axloqiy bilimlarini oshirish uchun raqamli treninglar, psixologik mashg'ulotlar va muammoli vaziyatlarni hal qilishga qaratilgan darslar tashkil etilmoqda. Bugungi dunyoda ochiq fikrlilik va tolerantlik tobora ortib bormoqda. Yoshlar turli madaniyatlar va diniy e'tiqodlarni tushunishga, ularni hurmat qilishga intilmoqda. Gender tengligi, inson huquqlari va ijtimoiy adolat kabi mavzular jamiyatda tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Bu esa yoshlarning ma'naviy jihatdan yetuk bo'lib shakllanishiga, bir-birlariga nisbatan hurmat bilan munosabatda bo'lishiga xizmat qilmoqda. Globallashuv jarayonida turli xalqlarning madaniy an'analari bilan tanishish imkoniyati kengaymoqda. Xalqaro talabalar almashinuvi dasturlari, turli xalqaro forumlar va festivallarning tashkil etilishi yoshlarning dunyoqarashini kengaytirib, turli millatlar va madaniyatlar o'rtasida tushunish va hurmat hissini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, xalqaro tashkilotlarning ta'lim va tarbiya borasidagi loyihalari orqali yoshlarning axloqiy bilimlari oshirilmoqda. Hozirgi kunda raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, onlayn ta'lim platformalari va interaktiv o'qitish metodlari orqali yoshlarning axloqiy bilimlarini oshirishga qaratilgan yangi usullar ishlab chiqilmoqda. Ta'lim muassasalarida axloqiy tarbiyaning interaktiv yondashuvlar yordamida o'tilishi, onlayn darslar va raqamli resurslar yordamida yoshlarning axloqiy ongini shakllantirish yo'lga qo'yilmoqda. Masalan, virtual haqiqat (VR) texnologiyalari yordamida o'quvchilar real hayotdagi axloqiy muammolarni simulyatsiya orqali tushunishlari va to'g'ri qaror qabul qilishni o'rganishlari mumkin. Axloqiy tarbiyaning rivojlanishida onlayn ta'lim platformalari muhim rol o'ynamoqda. Masalan, Coursera, EdX, Khan Academy kabi platformalar orqali inson huquqlari, bag'rikenglik, mehr-oqibat va ijtimoiy mas'uliyat kabi mavzularga oid kurslar taqdim etilmoqda. Shu bilan birga, internetdagi ochiq ma'lumotlar, elektron kutubxonalar va ilmiy maqolalar orqali yoshlar mustaqil ravishda axloqiy tarbiya bo'yicha bilimlarini oshirish imkoniyatiga ega bo'lib bormoqda. Axloqiy tarbiyani

rivojlantirishda ijtimoiy tarmoqlarning ham o'zni sezilarli darajada oshgan. Bugungi kunda ko'plab ta'lim muassasalari va nodavlat tashkilotlar axloqiy qadriyatlarni ommalashtirish maqsadida ijtimoiy tarmoqlarda turli kampaniyalar, vebinarlar va interaktiv tadbirlar tashkil qilmoqda. Masalan, ekologik mas'uliyat, inson huquqlari, gender tengligi, ijtimoiy adolat va bag'rikenglik kabi mavzularga bag'ishlangan jonli efirlar va munozaralar yoshlar orasida katta qiziqish uyg'otmoqda. Shuningdek, ta'lim va tarbiya jarayonida mobil ilovalar ham keng qo'llanilmoqda. Masalan, "Duolingo" kabi ilovalar nafaqat til o'rganish, balki axloqiy va madaniy tushunchalarni ham shakllantirishga yordam beradi. Zamonaviy axloqiy tarbiya metodlarining yana bir yutug'i – o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarda to'g'ri axloqiy qaror qabul qilishni o'rgatishdir. An'anaviy usullardan tashqari, muammoli vaziyatlarni hal qilish, axloqiy qadriyatlarni chuqur tushunishga yo'naltirilgan treninglar, jamoaviy loyihalar va ma'naviy rivojlanishga qaratilgan seminarlar keng qo'llanilmoqda. Masalan, maktab va universitetlarda ijtimoiy mas'uliyat loyihalari, xayriya tadbirlari, yetim bolalar va nogironligi bor insonlarga yordam berishga qaratilgan dasturlar o'quvchilar va talabalar ongida insonparvarlik tushunchasini mustahkamlaydi.

Zamonaviy axloqiy tarbiyaning kamchiliklari.

Zamonaviy axloqiy tarbiyaning eng katta muammolaridan biri internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar ongiga ta'siridir. Internetda axloqiy qadriyatlarga zid bo'lgan kontentning keng tarqalishi yoshlarning noto'g'ri ma'lumotlar ta'sirida qolishiga sabab bo'lishi mumkin. Ayniqsa, zo'ravonlik, axloqsizlik va iste'molchilik kayfiyatini targ'ib qiluvchi materiallar yoshlar ongida buzilishlarni keltirib chiqarishi ehtimoli mavjud. Ijtimoiy tarmoqlarda noto'g'ri qadriyatlarni targ'ib qiluvchi trendlar va mashhurlikka intilish axloqiy tarbiyaga zarar yetkazadi. Masalan, ba'zi blogerlar va ijtimoiy tarmoq yulduzlari axloqiy me'yorlarga zid bo'lgan xatti-harakatlarni namoyish etib, yoshlar orasida noto'g'ri namunani shakllantirishi mumkin. Bu esa o'z navbatida yoshlar orasida axloqiy buzilishlar, befarqlik va mas'uliyatsizlikning oshishiga olib keladi. Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarga haddan tashqari bog'lanib qolish yoshlarning real hayot bilan aloqasini susaytiradi. Ko'pchilik vaqtining asosiy qismini internetda o'tkazgani sababli, real hayotdagi muomala ko'nikmalari zaiflashadi. Bu esa yoshlarning ijtimoiy moslashuvchanligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, ularda yolg'izlik, depressiya va o'ziga ishonchsizlik hissini kuchaytirishi mumkin. Hozirgi kunda ko'plab psixologlar ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri natijasida yoshlar orasida ruhiy muammolar oshayotganini ta'kidlamokda. Zamonaviy jamiyatda an'anaviy qadriyatlarning yo'qolishi ham dolzarb muammolardan biridir. Ba'zi yoshlar oilaviy qadriyatlarga kamroq e'tibor qaratmoqda, milliy urf-odatlar va ma'naviy meros oldingi avlodlarga nisbatan kamroq qadrlanmoqda. Bu jarayon globallashtirish, turli madaniyatlarning o'zaro aralashuvi va g'arbona individualizm tamoyillarining keng tarqalishi bilan bog'liq. Yoshlar o'rtasida mustaqil yashash,

shaxsiy manfaatlarni jamiyat manfaatlaridan ustun qo'yish holatlari kuchaymoqda. Natijada, oilaviy rishtalar zaiflashib, o'zaro hurmat va mas'uliyat hissi pasaymoqda. Axloqiy tarbiyaning tartibsizligi va farqliligi ham jiddiy muammolardan biri hisoblanadi. Turli ta'lim tizimlarida axloqiy tarbiyaning turlicha talqin qilinishi va yagona standartning mavjud emasligi yoshlarning chalkashib qolishiga sabab bo'lmoqda. Masalan, ayrim davlatlarda axloqiy tarbiya diniy ta'lim asosida olib borilsa, boshqalarida sekulyar yondashuv asosida amalga oshiriladi. Bu esa global axloqiy me'yorlarning turlicha talqin qilinishiga olib kelmoqda. Shuningdek, ota-onalar va ta'lim muassasalari o'rtasida axloqiy tarbiya borasidagi yondashuvlarning farqli ekanligi sababli, bolalar va yoshlar ba'zan qaysi axloqiy mezonlarga amal qilishni bilmay, muammolar bilan to'qnash kelishlari mumkin. Individualizmning ortishi jamiyatdagi birdamlik va hamjihatlikka salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Hozirgi kunda shaxsiy manfaatlarning jamiyat manfaatlaridan ustun qo'yilishi, moddiy boylik va muvaffaqiyatga haddan tashqari e'tibor qaratilishi axloqiy qadriyatlarning zaiflashishiga olib kelmoqda. Masalan, ayrim yoshlar martaba, shaxsiy muvaffaqiyat va moddiy boylikni birinchi o'ringa qo'yib, insoniy munosabatlar va jamiyat manfaatlarini ikkinchi darajali deb hisoblammoqda. Bu esa o'z navbatida jamiyatdagi ijtimoiy birdamlikning pasayishiga, insonlar o'rtasida hamkorlik va o'zaro yordamning kamayishiga olib kelmoqda. Shuningdek, zamonaviy jamiyatda axloqiy me'yorlarning o'zgarishi va nisbiylashuvi ham muhim muammolardan biridir. Oldin qat'iy axloqiy qoidalar mavjud bo'lib, jamiyat a'zolari ularga rioya qilishga majbur edi. Hozirgi kunda esa axloqiy qadriyatlarning subyektiv talqini tobora kengayib bormoqda. Boshqacha aytganda, har kim o'z shaxsiy qarashlari asosida axloqiy me'yorlarni belgilamoqda, bu esa umumiy axloqiy tushunchalarning barqarorligini yo'qotishiga olib kelmoqda. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim tizimidagi texnologik yutuqlar va innovatsion yondashuvlar axloqiy tarbiya jarayoniga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Interaktiv ta'lim metodlari, onlayn kurslar, raqamli resurslar va ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy imkoniyatlari orqali yoshlarning axloqiy ongini shakllantirish yanada rivojlanmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy axloqiy tarbiya muayyan muammolar bilan ham yuzlashmoqda, jumladan, internetdagi axloqiy buzilishlar, noto'g'ri ma'lumotlarning tarqalishi va an'anaviy qadriyatlarning susayishi kabi omillar axloqiy tarbiyaga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun, axloqiy tarbiyani yanada rivojlantirish uchun ta'lim muassasalari, ota-onalar va jamiyat birgalikda harakat qilishi kerak. Innovatsion yondashuvlardan oqilona foydalanish orqali yoshlarni ma'naviy jihatdan yetuk shaxslar qilib tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, I.A. — Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. G'ofurov, K. — Ma'naviyat asoslari. — Toshkent: O'zbekiston, 2015.

3. Xasanboyeva, M. — Axloqiy tarbiya asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Abdugʻaniyeva, G. — Pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU, 2019.
5. Maxmudov, A. — Ma'naviyat va axloq. — Toshkent: Oʻzbekiston, 2014.
6. Aralovna, Ochilova Guzal, et al. "Ecological globalization and its social place in the globalization system of processes." *Journal of Survey in Fisheries Sciences* 10.1S (2023): 5000-5006.
7. Ayonovna A. S. IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL GLOBALIZATION, THE NEED FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION BECOMES A PRIORITY //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2024. – T. 4. – №. 07. – C. 30-35.
8. Omonov, Bakhodir Nurillaevich, Goʻzal Aralovna Ochilova, and Sitara Ayonovna Azamova. "SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE ECOLOGICAL ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN." *World of Scientific news in Science* 1.3 (2023): 15-28.
9. Ayonovna, Azamova Sitara. "The Need for the Formation of Environmental Education and Upbringing in Young People in the Conditions of Environmental Globalization." *Global Scientific Review* 13 (2023): 7-10.
10. Ayonovna, Azamova Sitara, and Pirimov Lerik Xudoyberdi oʻgʻli. "EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK OMIL TUSHUNCHASI ‘." *TADQIQOTLAR. UZ* 40.4 (2024): 135-139..
11. Ayonovna A. S. IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL GLOBALIZATION, THE NEED FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION BECOMES A PRIORITY //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2024. – T. 4. – №. 07. – C. 30-35..
12. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.
13. Azamova S. EKOLOGIK TAʼLIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1.